

Studieretningsprojekt

2017/18

Elev id:

Elev:

Fag:

Vejleder:

Engelsk A

Psykologi B

Område:

Psykopati

Opgaveformulering:

På baggrund af relevant psykologisk viden ønskes indledningsvis en redegørelse for personlighedsforstyrrelsen psykopati (nu kaldet dyssocial/antisocial personlighedsforstyrrelse), herunder typiske kendetegn samt mulige forklaringer på, hvorfor personlighedsforstyrrelsen opstår.

Dernæst ønskes en analyse og fortolkning af romanen *The Talented Mr Ripley* af Patricia Highsmith (1955) med særligt fokus på Highsmiths fremstilling af hovedpersonen Tom Ripley.

Med udgangspunkt i ovenstående samt selvvalgt case-materiale bedes du vurdere, hvor virkelighedstro Highsmiths portræt af psykopaten Ripley er.

Diskuter i forlængelse heraf, og med inddragelse af vedlagte bilag, hvorfor Highsmiths helt/antihelt fra 1955 fortsat virker dragende på læsere verden over, og hvorfor vi i det hele taget fascineres af psykopater i romaner og på film.

Bilag: "We Love Our Hollywood Psychopaths - But Why?" af Suzanne Kane, 25. juni, 2014 i *News and Research*

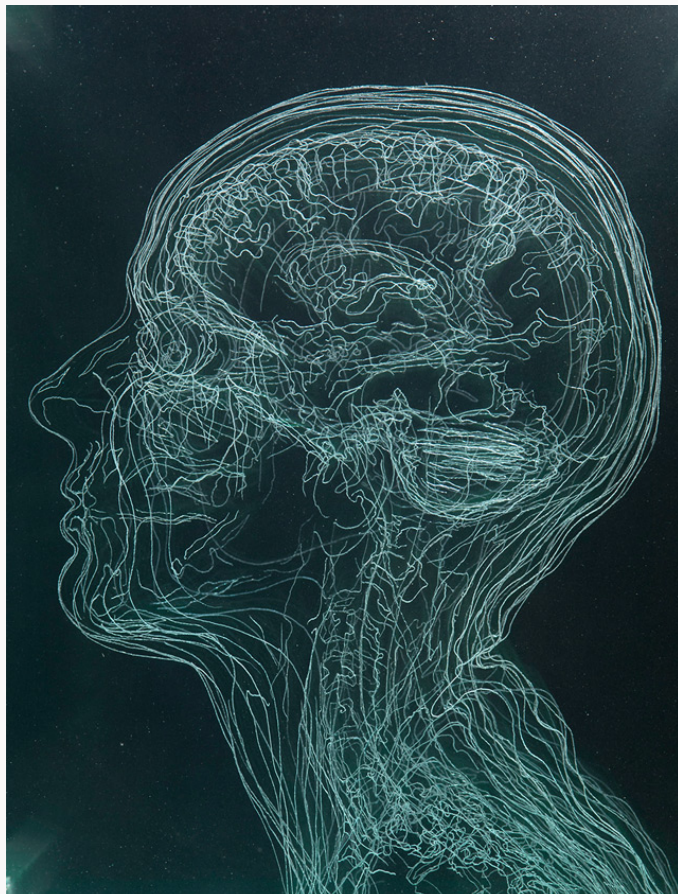
<https://www.elementsbehavioralhealth.com/news-and-research/we-love-our-hollywood-psychopaths-but-why/>

Omfang: 15-20 sider eksklusive bilag.

I PSYKOPATENS KLØR

Studieretningsprojekt, SRP

Vejl.: Mette Helles/Anne Hejlesen
Engelsk A/Psykologi B
Odder Gymnasium
01. december 2017

Abstract

This paper addresses the traditional clinical conception of psychopathy and the portrayal of the anti-heroic protagonist in Patricia Highsmith's "The Talented Mr. Ripley" (1955) for the purpose of determining the dimensions behind human's intrinsic fascination of such psychopaths.

In the light of pertinent scientific theories, an analysis of the novel examines the presence and development of psychopathic traits in Tom Ripley's character. Additionally, this part is concerned with Highsmith's rhetoric of sympathy, exploring her use of narrative techniques in the creation of her quintessential anti-hero.

The subsequent section presents an assessment of the accuracy of the authorial depiction of the nature of psychopaths, and, finally, the project discusses the reason behind our predominant fascination with sadistic anti-heroes as well as brute real-life psychopaths.

In conclusion, the paper suggests that this inclination is attributable to an idealization of such characters, since the conception of a free will allows civilized people to live vicariously through ruthless psychopaths like Tom Ripley.

Indholdsfortegnelse

1.0	Indledning	1
2.0	Psykopati - en personlighedsforstyrrelse	2
2.1	Psykopati i praksis	3
2.2	Udviklingsveje for psykopati.....	4
2.2.1	Neurobiologiske forhold.....	4
2.2.2	Miljøfaktorer.....	5
2.2.3	Psykoanalysen	5
3.0	Analyse og fortolkning af Patricia Highsmiths “The Talented Mr. Ripley”	6
3.1	Highsmith og den psykologiske kriminalroman.....	6
3.2	Præsentation af romanen.....	6
3.3	Personkarakteristik af Tom Ripley	7
4.0	Antiheltens tidsalder	15
4.1	Tom Ripley - en virkelighedstro psykopat?.....	15
4.2	Psykopati som fascinationsfaktor	17
5.0	Konklusion	20
6.0	Kilder og litteratur.....	21

1.0 Indledning

Betegnelsen 'psykopat' henleder tankerne på barbariske seriemordere og bestialske kulturikoner som Humbert Humbert fra Adrian Lynes "Lolita" og Hannibal 'The Cannibal' Lecter i "Hannibal" af Bryan Fuller. Med egocentriske motiver, sadistiske lyster og omfattende sjælelig afstumpethed, mestrer de, med charmens kraft, forførelsens kunst og besnærer ubesværet såvel offer som seer. Sådanne fiktive sadister er genstand for omsiggribende fankulturer, og vi overværer i øjeblikket en stigende tendens til, at karakterer med psykopatiske tilbøjeligheder udråbes til såkaldte 'antihelte'. Denne udvikling lægger an til overvejelse om, hvorfor den gruopvækkende skånselsløshed og lyssky adfærd vækker interesse og endda beundring hos iagttagere. Det vil i denne opgave blive diskuteret på grundlag af en dyberegående gennemgang af såvel symptomer som arvelige og miljømæssige årsager til udvikling af psykopati. Desuden befinder diagnosen sig på spektret for personlighedsforstyrrelser, hvorfor en kort opridsning af de generelle karakteristika skal bidrage til en bredere forståelse af lidelsen.

På baggrund af denne viden foretages en analyse og fortolkning af Patricia Highsmiths "The Talented Mr. Ripley" (1955) med fokus på portrættering af hovedpersonen, Tom Ripley. Herefter vurderes karakterens grad af troværdighed med udgangspunkt i virkelighedens psykopat, Peter Lundin, og slutteligt skal en diskussion belyse årsagen til, at vi – i al fascination – kaster os i klørne på såvel fiktive som virkelige psykopater.

2.0 Psykopati - en personlighedsforstyrrelse

Psykopatidiagnosen, der er blandt de ældste i psykiatrien, har rødder tilbage i det nittende århundrede.¹ Sidenhen er begrebet blevet etableret som et skældsord, der associeres med personer, hvis opførsel er usmagelig eller afvigende². Lidelsen går derfor i dag officielt under betegnelsen 'dyssocial personlighedsforstyrrelse'³, idet man misbilligede ældre betegnelser, der kunne virke stigmatiserende.⁴ Som ordet indikerer, hører psykopati til gruppen af personlighedsforstyrrelser, der er defineret som psykiske lidelser, som er kendetegnet ved en udtalt afvigelse fra menneskets karakteristiske personlighedstræk. Det skyldes, at de psykiske processer er anormale, hvilket resulterer i en maladaptiv adfærd, som bryder med den pågældende kulturs forventninger. Det kan medføre lidelse, problemer og funktionsnedsættelse for vedkommende selv eller omgivelserne i dagligdagen. Psykopati er dog forskellig fra andre personlighedsforstyrrelser i dens symptomsæt, og derfor har netop spørgsmålet om, hvilke træk, der karakteriserer lidelsen, været et diskussionspunkt i århundreder.⁵ Den psykopatologiske viden, der er tilgængelig i dag, er hovedsagligt udarbejdet på grundlag af den amerikanske psykiater Hervey Milton Clecklys teorier og bog, "The Mask of Sanity".⁶ Den lagde grundstenen til udarbejdelsen af klassifikationssystemet *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder* (DSM-IV), der er etableret af American Psychiatric Association samt WHO's *International Classification of Diseases* (ICD-10). Til trods for, at disse er udnævnt som de officielle kategoriseringssystemer, er forskeren Robert Hares *Psychopathy Check List-revised* (PCL-R) i dag et af de mest anerkendte redskaber til diagnosticering af psykopati. Hans definition heraf fremstår i høj grad som en sammenfatning af ICD- og DSM-systemerne, dog med enkelte tilføjelser. PCL-R er et ekspertværktøj, der kræver baggrund i psykiatri eller klinisk psykologi, og som omfatter tyve karakteristika, der hver især kan rates med værdier mellem nul og to. Det samlede antal point skal ses som et punkt på et psykopatisk kontinuum, hvor alle mennesker vil have en række træk, der er repræsenteret på listen, uden det er problematisk.⁷ Symptomerne er inddelt i fire facetter efter disses interne samspil.⁸

Faktor 1	Faktor 2
<i>Facet 1: Narcissistisk interaktionsstil</i>	<i>Facet 2: Affektiv afstumpethed</i>
• Grandios selvværdsfølelse • Glathed/overfladisk charme • Patologisk løgnagtighed	• Overfladisk følelsesliv • Ufølsom/mangel på empati • Mangel på anger og skyldfølelse

¹ Andersen, Svend Aage m.fl., *Hjerne & psykiatri i professionel praksis*, Systime, 2012: p. 412

² Ordbogen.com, "psykopati"

³ 'Dyssocial personlighedsforstyrrelse' benævnes i opgaven som 'psykopati'.

⁴ Andersen m.fl., 2012: p. 413

⁵ Kreis, Mette K. F. m.fl., *Psykopati*, Hans Reitzels Forlag, 2016: p. 17-18

⁶ Andersen m.fl., 2012: p. 415

⁷ Kreis m.fl., 2016: p. 36

⁸ Andersen m.fl., 2012: p. 416

• <i>Bedragerisk/manipulerende</i>	• <i>Manglende accept af ansvar for egne handlinger</i>
<i>Facet 3: Socialt afvigende livsstil</i>	<i>Facet 4: Antisocial og kriminel adfærd)</i>
• <i>Parasitær livsstil</i> • <i>Mangel på realistiske, langsigtede mål</i> • <i>Behov for stimulation/tilbøjelighed til at kede sig</i> • <i>Impulsivitet</i>	• <i>Tidlige adfærdsproblemer</i> • <i>Ungdomskriminalitet</i> • <i>Ringe adfærdskontrol</i> • <i>Forskellighed i kriminalitetens art</i> • <i>Vilkårsovertrædelser mv.</i>
<i>Udenfor facetterne</i>	
• <i>Mange kortvarige samlivsforhold</i> • <i>Promiskuøs seksuel adfærd</i>	

9

På grund af risiko for stigmatisering anses en score på tredive som en tilbørlig grænse mellem rask og syg, selv om der blandt eksperter hersker bred enighed om, at femogtyve point eller mere vidner om psykopati i udpræget form.¹⁰ På baggrund af disse vurderinger, anslås det, at lidelsen forekommer hos omtrent 2 til 4 procent af befolkningen i en tilfældig vesteuropæisk kultur. Her lider omkring 50 til 75 procent af indsatte desuden sandsynligvis af en psykopatisk forstyrrelse.

På samme vis optræder psykopati i sin svære grad kun hos cirka 1 procent af den generelle befolkning i et vestligt område, mens lidelsen forekommer hos hele 15 til 20 procent af straffesonere i vestlige fængsler. Der ses desuden en tilbøjelighed til, at psykopatiske straffefangere har en lavere intelligens, hvilket muligvis kan forklare årsagen til, at de oftere bliver opdaget i deres forbrydelser.¹¹

2.1 Psykopati i praksis

I virkeligheden er det imidlertid ikke alle personer med psykopatiske træk, der begår alvorlige lovovertrædelser, og ifølge Cleckley er det ligefrem ”(...) så mange, der ikke gør det, at sådanne tendenser skal betragtes som undtagelsen snarere end reglen.”¹² Det ændrer dog ikke ved det faktum, at de har nemmere ved at lyve og manipulere uden skrupler, på grund af deres manglende evne til at angre. Sommetider kan det endda siges at være drivkraften i en relation, fordi nogen psykopater nyder – og har talent for – at bedrage andre. Derfor formår de fleste, ved mødet med andre, at undertrykke lidelsen og i stedet forekomme charmante, sympatiske og snakkesalige. Men til forskel fra flertallet, har de ikke tilknytning og kontakt i sinde men snarere opfyldelse af egne behov og drifter. Det skal opfattes som en måde, hvorpå de fremstår troværdige, så de kan opnå andres tillid og opbygge illusoriske relationer. Således skaffer de sig magten, hvorved de kan indfri deres mål om enten ”(...) materiel, øko-

⁹ Andersen m.fl., 2012. p. 416-417

¹⁰ ibid.: p. 417

¹¹ ibid., p. 422

¹² Kreis m.fl., 2016: p. 39, ll. 11-13

nomisk, social, seksuel eller anden selvisk gevinst”¹³. I tilfælde af, at vedkommende bliver ’gennemskuet’ forinden, tyer den psykopatiske person til hån og trusler med henblik på at bibeholde sin magt-position eller selvfølelse.

Alt dette er dog – ifølge psykopaten – selvforskyldt, og fordi han eller hun i det store og hele er ligeglad med andre. Uden empati, anger og frygt, fordømmer de ikke tanken eller udførslen af handlinger, der kan fortrædige et andet menneske. Derudover gør den manglende frygt den psykopatiske person i stand til at forblive fokuseret og bevare overblikket i hektiske situationer, der ellers ville afskrække og fremkalde en flugtreaktion hos de fleste.

Der ses desuden en tilbøjelighed til, at svært psykopatiske personer deler vandene i omgangskredsen, fordi nogen er i stand til at tage mål af vedkommende, mens andre opfatter ham som storartet, eller måske endda et offer, som mangler kærlighed, omsorg og finansielle bidrag.¹⁴

2.2 Udviklingsveje for psykopati

Udviklingen af psykopatiske personlighedstræk begynder i livets tidlige faser under indflydelse af både arvelige og miljømæssige forhold.¹⁵ Gennem undersøgelser, hvor man sammenstiller enæggede og tveæggede tvillinger i forhold til deres personlighedstræk, har man estimeret forholdet mellem årsagerne til udviklingen af psykopati.¹⁶ Således har man påvist, at neurobiologiske forhold har særlig betydning, men at hereditære og miljømæssige faktorer må siges at have gensidig indflydelse på hinanden.”¹⁷

2.2.1 Neurobiologiske forhold

Som beskrevet vidner tvillingeundersøgelsernes resultater om, at visse arvelige forhold øger risikoen for udviklingen af psykopatiske personlighedstræk. Det skyldes, at hjernens struktur og aktivitet har indflydelse på en persons tanker, følelser og adfærd, eller med andre ord, personlighed.

Gennem scanningsundersøgelser har forskere påvist en sammenhæng mellem dysfunktioner i frontal- og temporallapperne og kriminelle, voldelige og psykopatiske adfærdsmønstre. En sådan opførsel kan desuden forklares af abnormiteter i hjerneregionen amygdala, der er nært knyttet til reaktioner som vrede og frygt. Derudover tyder det på, at et forstørret corpus callosum, som altså udveksler information mellem storhjernens halvdele, er en risikofaktor for udvikling af psykopati.¹⁸

¹³ ibid.: p. 41, ll. 22-23

¹⁴ ibid.: p. 41-42

¹⁵ ibid.: p. 64

¹⁶ ibid.: p. 71-72

¹⁷ ibid.: p. 74

¹⁸ ibid.: p. 76

Resultatet er dog tvetydigt, fordi ovenstående anormaliteter også er fundet hos mennesker, der ikke lider af psykopati. Det skyldes muligvis, at forstyrrelserne først 'aktiveres' i samspillet med andre neurologiske afvigelser eller ved bestemte sociale påvirkninger.

2.2.2 Miljøfaktorer

Indtil nu har forskningen dog hovedsageligt beskæftiget sig med spørgsmålet om, hvilke miljømæssige forhold, der, i sig selv, øger risikoen for udviklingen af psykopatiske personlighedstræk. Her snakkes der om henholdsvis prænatale og postnatale faktorer. Førstnævnte dækker over bestemte påvirkninger under graviditeten, såsom *"...alkohol, rygning, mangelfuld ernæring eller stress hos moderen..."*¹⁹ Dette kan medføre afvigelser i fosterhjernen, der antageligvis kan være årsag til genetisk disponering for psykopati.

Omvendt drejer postnatale faktorer sig om påvirkninger tidligt i livet, der ligeledes kan resultere i afvigelser i hjernen. Det skyldes, at hjernens udvikling fortsætter ind i ungdommen, hvorfor, eksempelvis, utilstrækkelig ernæring i en tidlig alder, kan resultere i en mangelfulde kognitive processer, der igen øger risikoen for voldsom adfærd. Derudover viser undersøgelser, at opdragelsesmetoder, der indebærer *"...fysisk afstraffelse, inkonsekvent opdragelse, afvisende, kolde og uengagerede forældre..."*²⁰ samt det *"...at komme fra en splittet familie, en stor familie, en familie med forældre med kriminel adfærd, det at have en ung mor, være udsat for mishandling og vanrøgt..."*²¹ potentielt danner grobund for udvikling af psykopatiske personlighedstræk. Ydermere tyder det på, at en utryg tilknytning barn og forældre imellem ligeledes fremmer udviklingsrisikoen.²²

2.2.3 Psykoanalysen

En psykologisk retning, der i særdeleshed beskæftiger sig med indflydelsen af postnatale forhold, er psykoanalysen, som blev grundlagt af den østrigske læge, Sigmund Freud (1856-1939). Han mente, at fundamentet for et menneskes personlighed blev støbt i de første 4 til 5 år af livet, hvorfor al adfærd fører tilbage til en oplevelse i barndommen. Freud opstillede en tredelt personlighedsmodel, der bestod af henholdsvis *det 'et'*, *driften*, *jeget*, *fornuften*, og *over-jeget*, samvittigheden. Tilsammen styrer de tre strukturer et menneskes adfærd, hvilket betyder, at en uligevægt i magtforholdene imellem dem vil resultere i en brist i personligheden. Hvis *det 'et'* tager over, vil personen uhæmmet søge at få tilfredsstillet sine umiddelbare drifter efter Freuds lystprincip.²³ En sådan ubalance kan opstå som følge af man-

¹⁹ ibid.: p. 77, ll. 1-2

²⁰ ibid.: p. 77, ll. 18-21

²¹ ibid.: p. 77, ll. 16-17

²² ibid.: p. 77

²³ Dietz, Malene m.fl., *Tjek på teksten – teori og metode*, Gyldendal, 2014: p. 144

gel på kærlighed og omsorg i barndommen, der resulterer i et underudviklet *over-jeg*, som det ses hos psykopater.^{24 25}

3.0 Analyse og fortolkning af Patricia Highsmiths "The Talented Mr. Ripley"

3.1 Highsmith og den psykologiske kriminalroman

Et værk, der på gribende vis skildrer psykopatens væsen samt årsagen til udviklingen af dette, er den psykologiske kriminalroman "The Talented Mr. Ripley" fra 1955. Bogen er skrevet af den amerikanske forfatter Patricia Highsmith (19. januar, 1921 – februar 4, 1995), der i en tidlig alder fik øjnene op for Arthur Conan Doyles fortællinger om detektiven Sherlock Holmes²⁶. Samtidig fascineredes hun af menneskets psykologiske funktion og dysfunktion, og allerede som otteårig læste hun "The Human Mind" af psykiateren Dr. Karl Menninger.²⁷ Det førte til en række kriminalromaner, hvis fokus i høj grad er rettet mod den enkelte karakters psykologiske profil snarere end omgivelserne og selve forbrydelsen. Highsmith var nemlig optaget af den menneskelige psyke, og især dynamikkerne bag skyld, frygt og anormal adfærd fangede hendes interesse.²⁸ Forfatterens egen tilværelse var præget af en barsk opvækst, der efterlod hende med "*...a grievous and murderous hatred very early on.*"²⁹ I sine værker tog hun sin stille hævn over såvel sin far og mor som sine partnere og samfundet. På den måde skubbede livets mange udfordringer hende ikke kun ud i et alkoholmisbrug, men blev ligeledes en drivkraft bag skabelsen af en række værker, hvor "The Talented Mr. Ripley" var hendes foretrukne³⁰. Kriminalromanen blev også læsernes favorit, og den blev i år 2000 udråbt af *London Times* som en af de "*100 Best Crime Novels of the 20th Century*", ligesom Tom Ripley blev hendes mest berømte og velansete antihelt.³¹

3.2 Præsentation af romanen

Highsmiths "The Talented Mr. Ripley" er det første bind i forfatterens serie om den kyniske Tom Ripley, hvis amoralske tilbøjeligheder og overdådige manipulationsevner fører til jalousimord og identitetstyveri. Det er et komplekst stykke litteratur, der tematisk stiller spørgsmålstegn ved menneskets natur i form af såvel grænsen mellem god og ond som normal og unormal. Bogen blev modtaget med begejstring fra kritikere og er i dag et ikon i amerikansk litteratur, der i særdeleshed blev udødeliggjort

²⁴ Abrahamowitz, Finn, *Psykiatrien i dag*, Lindhardt og Ringhof e-bog, 2016: 32%

²⁵ Jerlang, Esben m.fl.: *Udviklingspsykologiske teorier*, 2008: p. 46

²⁶ Schenkar, Joan, *The Talented Miss Highsmith: The Secret Life and Serious Art of Patricia Highsmith*, 2010: p. 99

²⁷ Doll, Jen, "The Bizarre True Story Behind The Talented Mr. Ripley", mentalfloss.atavist.com

²⁸ Waddell, Terrie, *Cultural Expressions of Evil and Wickedness: Wrath, Sex, Crime*, Rodopi e-bog, 2003: p. 190

²⁹ Schenkar, 2010: p. 101, ll. 16-17

³⁰ Doll, "The Bizarre (...)"

³¹ Waddell, 2003: p. 190

ved filmatiseringen i 1999 med Matt Damon, Gwyneth Paltrow og Jude Law i hovedrollerne.³² Den indledes ligeledes med en identitetsforveksling, hvor hovedkarakteren fejlagtigt bliver taget for værende en nær ven af rigmandssønnen Dickie Greenleaf. Den blasert Tom spiller ivrigt med på komedien for at undslippe sin jammerlige, vante tilværelse, da Dickies far, millionæren Herbert, foreslår at sende ham på en betalt rejse til Italien. Dette i håb om, at *han* kan overtale Dickie til at vende Europa ryggen og rejse tilbage til sine forældre i Amerika.

3.3 Personkarakteristik af Tom Ripley

Allerede i romanens første kapitler står det klart, at Tom mestrer manipulationens kunst til fulde, ligesom hans psykopatiske karakter gradvist giver sig til kende i takt med bogens fremdrift. Snart er det indlysende, at opfyldelsen af Toms egen nydelse og egocentriske behov går forud for alt andet, hvilket giver ophav til mordet på Dickie, som desuden bliver startskuddet til en række yderligere forbrydelser. Tom vil gå langt for at bibeholde den ekstravagante tilværelse, han synes, han fortjener, så længe konsekvenserne ikke kommer i vejen for hans egen velvære. Faktisk forekommer bedrageri ham så naturligt, at han hverken føler skyld eller angrer og endda formår at retfærdiggøre sine yderst amoralske handlinger. Hvad enten det omhandler identitetstyveri, økonomisk kriminalitet eller makabre mord, må Tom Ripley siges at besidde psykopatens væsentligste personlighedstræk.

Faktisk besidder han næsten alle symptomer fra Hares PCL-R-liste, herunder ufølsomhed og mangel på empati samt en parasitær livsstil. Han er nærmest besat af materialistiske goder og udnytter derfor enhver anledning til at snylte på sine medmennesker, skønt han hverken udviser taknemmelighed for eller glæde ved den givne hjælp. Da vi først stifter bekendtskab med hovedpersonen, er han netop flyttet fra lejligheden i New York City, hvor han før var bosat hos 'vennen' Marc Priminger, der tilbød den ubemidlede Tom husly for at hjælpe ham på økonomisk fode. Således er han et billede på en pårørende, der ser psykopaten – i dette tilfælde, Tom Ripley – som et offer, der behøver finansiell støtte. Alligevel viser Tom tydelige tegn på både utaknemmelighed og uansvarlighed, da han smadrer to af lejlighedens glasvarer og fralægger sig ethvert ansvar: “...*Marc (...) had made a big stink about a few pieces of broken glassware (...) Tom had gotten angry enough, for once, to (...) talk to him back (...) Marc had thrown him out (...) old tightwad! Marc's stupid, pig-like eyes, his massive jaw, his ugly hands...*”³³ Tom formår åbenlyst ikke at indse sin egen fejl og er ude af i stand til at indleve sig i andres følelser og situation. Derfor lægger han indirekte ansvaret på Marcs skuldre, hvis reaktion han opfatter som værende skyld i episodens eskalering. På tilsvarende vis modtager Tom velvilligt økonomi-

³² Imdb.com, ”The Talented Mr. Ripley (1999)”

³³ Highsmith, 1999: p. 25, ll. 5-14

ske bidrag fra både tanten, Aunt Dottie, og senere Herbert Greenleaf. Hans vigtigste succesparameter er nemlig, som nævnt, velstand, og eftersom han ikke synes at være familiær med samvittighedskvaler, nasser han velvilligt på andres økonomi. Det første han genkalder, da han tilfældigt træffer Herbert i begyndelsen, er da også, at Dickie vistnok har en del penge: *"It made a faint connection in his brain. Dickie Greenleaf (...) had quite a bit of money, Tom remembered. 'Oh, Dickie Greenleaf. Yes.'"*³⁴ Han bider ikke mærke i erindringer om hans personlighed, men i stedet de informationer, der kan komme ham selv til gode. Med sigte på pekuniære gevinster, hopper Tom altså med på legen, og på trods af sit forsøg på at overbevise sig selv om, at hans intentioner er rene, ender han ikke blot med at franarke Dickie sin formue, men hele hans eksistens – alt dette i forsøg på at efterkomme sine egne ønsker, og uden en snert af ansvarsfølelse eller anger.

Inden drabet på Dickie Greenleaf, fantaserer Tom gentagne gange om episoden, før forestillingerne bliver omsat til handling. Generelt foretrækker han refleksionen over ekstreme scenarier frem for selve hændelsen: *"Anticipation! It occurred to him that his anticipation was more pleasant to him than his experiencing."*³⁵ Tom nyder, når fantasien løber løbsk og udmunder i alskens ekstreme scenarier, men når den reelle begivenhed ikke lever op til det illusoriske optrin, keder det ham, fordi *"The danger of it, even the inevitable temporariness of it which he vaguely realized, only made him more enthusiastic."*³⁶ Her inddrages teorien om psykopatiske personers spændingssøgende adfærd, der generelt lægges stor vægt på i karakteristikken af Tom Ripleys karakter: *"He was bored, God-damned bloody bored, bored, bored!"*³⁷ Jo farligere en handling er, desto mere glæde og behag bibringer den Tom, hvilket desuden kommer til udtryk på båden, kort før mordet på Dickie. Her vækker åren mellem Toms ben seksuelle associationer, der antyder, at drab giver ham nydelse og velvære. Han er åbenlyst tiltrukket af risikofylde og amoralske handlinger og nyder at bevæge sig på kant med loven. Derfor tøver han heller ikke et sekund, da han på kynisk vis tager livet af Dickie, og for Tom er handlingen endda ganske forsvarlig, fordi vennen *selv* har drevet ham til at slå ihjel: *"He had offered Dickie friendship, companionship, and respect, everything he had to offer, and Dickie had replied with ingratitude and now hostility."*³⁸ Dickies åbenlyse afvisning tvinger Tom til at ty til mord i forsøg på at bevare sin selvfølelse. Hans verdensbillede bygger nemlig – som det er karakteristisk for psykopatiske personer – på antagelsen om en naturlig orden af overlegne og underlegne, hvor han helst skal bibeholde en symbolsk magtposition. Det ses ligeledes, da han tænker tilbage på fyringen fra sit arbejde, hvor han

³⁴ Ibid.: p. 6, ll. 20-22

³⁵ Ibid.: p. 155, ll. 20-21

³⁶ Ibid.: p. 88, ll. 2-4

³⁷ Ibid.: p. 8, l. 26

³⁸ Ibid.: p. 87, ll. 29-31

"...remembered deciding (...) that you had to be an animal (...) or starve (...) right after that, he had stolen a loaf of bread (...) the world owed a loaf of bread..."³⁹ På den ene side føler Tom sig altså som et offer, der fortjener kompensation for sin "...grossly unfair..."⁴⁰ opvækst, mens han, på den anden side, introducerer en – næsten darwinistisk – tankegang, der bygger på ideer om naturlig selektion og 'survival of the fittest'. Sammensætningen af de to ideologier gør ham i stand til at begå mord uden samvittighedskvaler, og den psykopatiske tankebane kommer desuden til udtryk, da Dickie gennemskuer Toms glatte facade efter at have grebet ham på fersk gerning foran spejlet ikklædt hans tøj. Her er Dickies død nemlig, ifølge Tom, selvforskyldt, idet "...his failing had not been his own fault, not due to anything he had done, but due to Dickie's inhuman stubbornness."⁴¹ For ham er Dickie den sande skurk, eftersom han er aggressoren, og frem for at gå verbalt til modværge, tyer Tom, som en del psykopatiske personer har for vane, ofte til vold i truende situationer. Ligesom det var tilfældet med Marc, fraskriver Tom sig indirekte ansvaret for drabet, fordi han som offer ikke føler sig forpligtet til at retfærdiggøre sin handlemåde.

Et andet begreb, der kan forklare Tom Ripleys evne til at berettiggø sin amoralske adfærd, er Sigmund Freuds lystprincip: "He loved possessions (...) Possessions reminded him that he existed, and made him enjoy his existence."⁴² I modsætning til de fleste, beundrer og længes hovedkarakteren efter materielle besiddelser snarere end menneskelige relationer. Det afspejles endda i ordvalget, hvor et ord som "...loved..."⁴³ almindeligvis vidner om stærk kærlighed. Derudover udtrykkes det gennem hans kryptiske betagelse af Dickie, der, i bund og grund, udspringer af Toms stærke dragning mod hans dyrebare ejendele og den status, der følger med. På den måde afspejler de seksuelle undertoner mellem de to karakterer i højere grad en nærmest seksuel fascination af materielle goder, der desuden tydeliggøres gennem hans næsten romantiske tanker om sine objekter. Samtidig afviser han – da han konfronteres med mistanker om, at han er tiltrukket af Dickie – forestillingen om menneskelig intimitet og et erotisk forhold: "Tom laughed at that phrase 'sexual deviation'. Where was the sex? Where was the deviation?"⁴⁴ Rent menneskeligt opfatter han sig selv som asexuel, men det er tydeligt, at hans seksuelle drift i stedet er forbundet med objekter. Han søger fysisk kontakt med og nyder aftener i selskab af sine ejendele: "...feeling Dickie's rings between his palms, and running his fingers over the antelope suitcase he had bought at Gucci's (...) he took such good care (...) for its protection."⁴⁵ Beskrivelsen

³⁹ Ibid.: p. 87, ll. 29-31

⁴⁰ Ibid.: p. 36, ll. 9-15

⁴¹ Ibid.: p. 87, ll. 26-28

⁴² Ibid.: p. 214, ll. 31-34

⁴³ Ibid.: p. 214, ll. 31

⁴⁴ Ibid.: p. 127, ll. 7-9

⁴⁵ Ibid.: p. 214, ll. 26-30

er en klar indikation af Toms materielle kærlighed, idet han betragter og behandler genstandene, som var de mennesker af kød og blod. På den måde er hans følelsesregister er altså begrænset, og Tom har ikke noget grundlæggende behov for tilknytning og samhørighed. Det er derimod hans grådighed og pengebegærlighed, der driver ham i livet, fordi identitet og succes, ifølge Tom, udgøres af materielle goder. Med andre ord er ejendele ensbetydende med magt, der, som beskrevet, er en altafgørende og konstituerende faktor i hans optik. Det betyder, at han er styret af sin havesyge, fordi hans insufficiante *over-jeg*-funktion ikke begrænser hans amoralske udfald. Toms instinktdrevne væsen formidles allerede i bogens begyndelse ved mødet med Herbert Greenleaf. Med økonomisk udbytte for øje, takker han, uden tøven, ja til både billet og lomme penge med løfte om at hjælpe forældrene. Han er dog inderst inde klar over, at det ikke er hans formål, men overdriver alligevel omfanget af hans og Dickies relation for sin egen velbehags skyld. Han overvejer ikke beslutningens amoralitet, fordi han udelukkende har opmærksomhed på opfyldelsen af sit eget behov. Dette er hensigten bag størstedelen af Toms handlinger, inklusiv drabet på Dickie, der først og fremmest skal sikre ham dennes formue og ejendele samt den medfølgende identitet. Derudover truer Dickie, som nævnt, hovedkarakterens selvbillede med sine spydige, men sande, bemærkninger om hans personlighed, som han har taget mål af.

Tendensen kommer ligeledes til udtryk, da Tom er til middag hos Greenleaf-forældrene: *"Tom wanted to get out (...) yet he still wanted to go to Europe (...) he had been so bored (...) his mouth was turned down (...) Tom felt awful, almost physically ill."*⁴⁶ Tom keder sig umådeligt og kan kun akkurat undertrykke sin trang til at flygte ud af lejligheden – og kun fordi han motiveres af tanken om en holden tilværelse i Europa. Det udløser dog nærmest en angstreaktion, da han skal beherske sine drifter i et øjeblik. Således kan Freuds teori om lystprincippet bidrage til en forståelse for Toms kriminelle og amoralske adfærd som et resultat af hans manglende evne til at båndlægge sine drifter og behov.

Romanens andet mord på vennen, Freddie Miles, vidner om en høj grad af uansvarlighed, et overfladisk følelsesliv og en høj intelligens. Selv om idéen om drabet opstår forholdsvist impulsivt – som det er karakteristisk for psykopatiske personer – forholder Tom sig roligt og afbalanceret i situationen. Han er kvik, beregnende og strategisk, og hans metodiske fremgangsmåde vidner om en højere intelligens, hvilket kan forklare hans evne til at slippe af sted med enhver forbrydelse. Til trods for, at Freddie dukker uanmeldt op i lejligheden, åbner Tom, i rollen som Dickie, ubekymret døren, fjerner hans ringe fra sine fingre og har endda overskud til at overveje, hvordan Freddie har opsporet adressen. Inden mordet, tager han sig desuden tid til at gennemtænke forskellige scenarier og udfald, før han fører beslutningen ud i livet: *"He could go on insisting that he didn't live here, that Dickie was at Otello's,*

⁴⁶ Ibid.: p. 22, ll. 21-36

or that he didn't know where Dickie was, but Freddie wouldn't stop now..."⁴⁷ Her kommer hans matematiske evner til sin ret, fordi han ubesværet planlægger, udarbejder og vurderer. Kombinationen af kløgt, et overfladisk følelsesliv og psykopatens 'glathed' bevirker, at han er relativt upåvirket af de stressende forhold. Faktisk fremstår de brutale episoder på niveau med en vanlig dagligdagsbegivenhed. Han forekommer både rolig og afdæmpet og frygter ikke at blive opdaget i sine forbrydelser, men snarere tanken om at opgive sine mål. Fordi han søger spændingen, bevarer han altid overblikket og fortsætter uden betænkeligheder i selv de mest uforudsete og truende situationer, hvor de fleste formentlig var frosset eller flygtet. Tom gennemfører ligeledes overfaldet på Freddie uden yderligere følelsesmæssige refleksioner og standser endda manuelt de tilbageværende, kraftsløse hjerteslag: *"Then he felt Freddie's wrist for a pulse. There was one (...) it seemed to flutter away as he touched it (...) his own fingers stilled it. In the next second it was gone."* Denne episode afbilder tydeligt Toms umenneskelige hensynsløshed og brutalitet, da han, ganske fattet, fornemmer livet sive ud af en andens krop og ligefrem fremmer processen. Det eneste tidspunkt, hvor han sanser et kortvarigt stik af skyldfølelse, er da han, i Dickies karakter, betragter liget umiddelbart efter mordet: *"Tom looked down at Freddie's mountainous form on the floor and he felt a sudden disgust and a sense of helplessness."*⁴⁸ Han får dog let bugt med samvittighedskvalerne ved at rationalisere sine egne handlinger og i stedet kaste skylden på offeret selv: *"That mountain on the floor! And he hadn't wanted to kill him at all. It had been so unnecessary, Freddie and his stinking, filthy suspicions"*⁴⁹, *"Freddie Miles, you're a victim of your own dirty mind."*⁵⁰ Det skyldes, at drabet bedrives af såvel vrede som nødvendighed, da Freddie ikke blot drager tvivl om Toms troværdighed, men ligefrem antyder seksuelle undertoner mellem Dickie og hovedpersonen. Derfor vælger han, i stedet for behændigt at liste sig ud af situationen, helt at rydde udfordringen af vejen ved at dræbe Freddie Miles. Det stemmer desuden overens med psykopatens tendens til ubevidst at påtage sig en offermentalitet, der retfærdiggør ildesete handlinger. Derudover, vender hovedkarakteren, da det italienske politi får farten af hans forbrydelser, tilbage i rollen som Tom Ripley – og på trods af sin foragt for sin egen person, drager han nytte af karakterens fordele: *"...it relieved his mind of guilt for the stupid, unnecessary murder of Freddie..."*⁵¹ Således formår Tom atter at fraskrive sig ansvaret for den værste, uoprettelige forbrydelse – at slå ihjel.

Dette leder videre til et andet, efterhånden etableret, karakteristisk personlighedstræk hos Tom Ripley, nemlig hans voldelige tendenser, der hovedsageligt synes at komme til udtryk i situationer, der kon-

⁴⁷ Ibid.: p. 123, ll. 26-29

⁴⁸ Ibid.: p. 124, ll. 20-21

⁴⁹ Ibid.: p. 126, ll. 25-28

⁵⁰ Ibid.: p. 127, ll. 9-10

⁵¹ Ibid.: p. 166, ll. 25-26

fronterer ham med sandheder omkring hans barndom. Derfor fortryder han omgående at have indrømmet over for Herbert og Emily Greenleaf, at hans forældre døde, da han var spæd, og han føler straks trang til at angribe: *"Tom blinked his eyes, feeling a sudden terror of him, an impulse to attack him before he was attacked..."*⁵² Han er åbenlyst hudløs omkring sin fortid og fremstår til tider skrøbelig og hjælpeløs, når emnet bringes på banen. Derfor er det muligt, at de voldelige impulser opstår som en forsvarsmekanisme mod en ellers utålelig situation.

Som romanen skrider frem, får læseren da også løbende flere oplysninger om Tom Ripleys barndom med omsorgssvigt og vanrøgt. Det eneste sande udsagn, Tom fremsætter om sig selv, er faktisk, at det, fordi forældrene døde i en drukneulykke, blev besluttet, at han skulle bo og opfores af tanten, Aunt Dottie. En benhård kvinde, der lystigt greb enhver lejlighed til at håne, nedgøre og krænke ham: *"He remembered running between huge, inching cars, always about to touch the door of Aunt Dottie's car (...) she had kept inching along as fast as she could (...) he had finally made it (...) got in, with tears (...) she had said gaily to her friend, 'Sissy!'"*⁵³ Sådanne hjerteskrædende erindringer om Aunt Dotties emotionelle overgreb, der endda i fandt sted i andres påhør, beskriver Toms traumatiske opvækst, der var præget af såvel følelsesmæssig forsømmelse som afvisning. Derudover er giver minderne et tydeligt billede af en utryk tilknytning imellem Tom og hans tante, eftersom Aunt Dottie både ignorerer hans psykiske behov og signaler og overskrider hans grænser. Episoden i bilen afslører tantens ufølsomhed og manglende empati, der gør, at Tom er nødsaget til at trøste sig selv. Båndet mellem ham og hans forældre blev brudt, og Aunt Dottie formår ikke at udfylde den fordrede funktion. Det fatale omsorgssvigt har Tom taget med sig i voksenlivet, hvor han heller ikke er i stand til at danne nære relationer, fordi morens og farens død har overladt ham til sig selv uden kærlighed eller omsorg. Denne barske virkelighed danner grobund for en stribe af nederlag i Toms liv, der gør, at han ihærdigt forsøger at holde sammen på en smuldrende tilværelse. Opvæksten har desuden – atypisk for psykopatiske personer – sat spor i form af ringe selvtillid: *"He hated becoming Thomas Ripley again, hated being nobody (...) feeling that people looked down on him and were bored with him (...) feeling incompetent and incapable."*⁵⁴ Aunt Dotties hånende og forurettende opdragelse har bevirket, at Tom føler sig underlegen mindreværdig. Hun har rakket ned på og udhængt ham som et udueligt skvat, hvilket resulterer i, at han er tvunget til at påtage sig en anden identitet for ikke at føle sig utilstrækkelig og inkompetent. Da han først overtager rollen som Dickie, får læseren endda at vide, at det er blandt de første gange, han er tilfreds med sig selv, ligesom selvstilliden da også gradvist nærmer sig grandiositet i takt med at forbrydelserne griber om sig. Dette kan tolkes som et forsøg, fra Highsmiths side, på at skildre betydning-

⁵² Ibid.: p. 20, ll. 28-30

⁵³ Ibid.: p. 34, ll. 17-24

⁵⁴ Ibid.: p. 164, ll. 23-27

gen af Toms opvækst i udviklingen af psykopatiske personlighedstræk. Hans lave selvværd, der blev etableret i barndommen, driver ham til mord og identitetstyveri. På tilsvarende vis kan havet ses som et symbol på hans fortid, fordi han, ligesom frygten for at tale om sin opvækst, er bange for vand. Således kan sejlturen til Italien være et billede på, hvordan barndommen har banet vejen for hans psykopatiske handlinger. Han må nemlig også trods sin fobi, da han dræber Dickie på en bådture.

Freuds tredeling af personligheden kan også give en forståelse for udviklingen af psykopati hos Tom. Han er nemlig, som nævnt, præget af et skævt forhold mellem *det'et* og *over-jeg*. Traumatet er, i hovedpersonens tilfælde, tabet af hans forældre, de oprindelige omsorgspersoner, der formentlig har stået for både kærlighed og konsekvens. Omvendt er Aunt Dotties opdragelsesstrategier præget af forsømmelse, uforudsigelighed og ubegrundede reaktioner, der har resulteret i afstumpethed og ufølsomhed hos Tom. Han har overtaget dele af hendes normer og værdier, som har bevirket et bristet *over-jeg*, der forklarer, hvorfor hovedkarakteren altid søger at opfylde sine egne, selviske behov, uanset om de er moralsk acceptable eller til skade for andre. Det er også årsagen til hans overfladiske følelsesliv, der gør ham i stand til at lyve, manipulere og endda dræbe uden at angre. *Det'et* er Toms vrangside, som han kun formår at beherske i kort tid ad gangen, før han griber til amoralske ugeringer med tanke på at opfylde sit ønske om velstand og besiddelse.

At slippe af sted med sådanne forbrydelser kræver dog ikke blot snilde og kløgt, men også en vis portion charme. Som det er karakteristisk for psykopaten, fremstår Tom, til trods for sit kyniske og ufølsomme sind, varm og godhjertet: "*By the way, Emily likes you a lot. She told me so. I didn't have to ask her.*"⁵⁵ Det er tydeligt, at Emily Greenleaf synes vældig godt om ham, da Herbert ikke engang behøver spørge. Hun nærer på intet tidspunkt mistro til Toms sande intentioner, ligesom det kun er Freddie Miles, der mistænker Tom for at have urent mel i posen. Han evner nemlig at tilpasse sig enhver situation og forme sig efter selskabet ved at foregive de rette følelsesmæssige reaktioner på de rigtige tidspunkter. Han vækker forældrenes tillid ved at udvise medfølelse og interesse i sagen om Dickie: "*...she had said, 'I wish I'd never heard of Europe!' (...) Now he saw tears in her eyes. (...) 'Mrs Greenleaf,' Tom said gently, 'I want you to know that I'll do everything I can to make Dickie come back.*"⁵⁶ På bunden gør Emilys sorg og smerte ikke indtryk på Tom, fordi han ingen følelser har i spil. Han hæfter sig ved, at hun har tårer i øjnene, men han føler hverken bedrøvelse eller medfølelse. Han påtager sig blot den forventede rolle og udviser det adfærdsmønster, han ventes at følge, fordi det kan tilskrive ham en betalt rejse til Europa. Generelt betragter og vurderer han blot og oplever ingen oprig-

⁵⁵ Ibid.: p. 21, ll. 34-35

⁵⁶ Ibid.: p. 19, ll. 33-38

tig påvirkning af andres emotionelle tilstande. Toms charme og kamæleontiske natur gør ham i stand til problemfrit at bedrage sine medmennesker ved at fremstå empatisk og tillidsvækkende.

Overordnet set er det altså afgørende at have kendskab til symptomerne på psykopati samt den filosofi, der dominerer psykopatiske personers logik, for at opnå forståelse for Tom Ripleys adfærd og tanke-mønstre. Han er et produkt af sin traumatiske opvækst med tabt kærlighed i form af forældrenes død og en utryg tilknytning til tanten, Aunt Dottie, hvis forsømmelse og vanrøgt har efterladt ham med et ustabilt *over-jeg*. Det forklarer Toms handlinger som værende drevet af *det'ets* drifter og lyster til velstand og materielle goder. Derudover danner ubalancen grundlag for et overfladisk følelsesliv, der kommer til udtryk som en manglende evne til at angre og føle skyld. Tom formår at fralægge sig ansvaret i enhver situation, uanset om det drejer sig om ubetydelige løgne eller mord. Med en charmerende attitude og overdådig intelligens er han desuden i stand til at manøvre mellem forskellige selskaber og bedrage sine medmennesker.

4.3 Fortælleteknikker bag antihelten

Til trods for at hans kyniske og bedrageriske optræden, har Highsmith dog formået at få læseren til at sympatisere med Tom Ripley. Det sker dels gennem beskrivelsen af hans barske tilværelse, der har budt på en stribe af tab og nederlag i form af barndomstraumer, gentagne afslag på jobansøgninger og økonomiske udfordringer. Blandt andet er fremstillingen af Toms lavniveausvindler – der desuden introducerer læseren for hans bedrageriske væsen – præget af en vis medynk, der blotlægger fortællerens sympatiske standpunkt: *"Tom sat there for a moment, giggling, the palms of his thin hands pressed together between his knees."*⁵⁷ Her fremstår Tom barnlig og endda lidt ynkværdig, fordi situation begejstrer ham ellevildt, selv om han ikke engang indløser de checks, han indkasserer. Det vidner om et liv uden indhold og værdi, der bevirker, at læseren ynkes over hans skæbne og langsomt opbygger en relation til Tom.

Derudover tegner de detaljerede beskrivelser af hans opvækstvilkår et klart billede af årsagerne til hans personlige udvikling. Her livliggøres minderne af indirekte tale, der gør læseren i stand til helt konkret at forestille sig og nærmest føle nedværdigelsen på egen krop. Derfor er det svært at have antipati mod Tom, og vi ønsker ham sejr allerede fra første tilbageblik. På den måde er brugen af en personbunden fortæller, der giver et indblik i hovedpersonens bevidsthed, medvirkende til at etablere et relativt intimt forhold mellem læseren og Tom. Vi får kendskab til hans overvejelser og ræsonnementer, hvilket gør os i stand til at retfærdiggøre handlinger, der ellers ville betragtes som utilstedelige. Et eksempel er

⁵⁷ Ibid.: p. 16, ll. 33-34

fremstillingen af drabet på Freddie Miles: *"And he hadn't wanted to kill him at all."*⁵⁸ Her berettiger Tom overfaldet for såvel sig selv som læseren, der ser verden gennem hans øjne. På den måde er det uundgåeligt ikke at sympatisere med hovedpersonen, og det giver endda ophav til identifikation med ham, til trods for hans psykopatiske væsen. Det forklarer ligeledes, hvorfor vi ikke solidariserer med de faktiske ofre, Freddie og Dickie og deres pårørende for så vidt. Derudover skildres de brutale hændelser primært fra en ydre synsvinkel, der ikke blot adskiller Tom fra hans handlinger, men også skaber en vis distance mellem læseren og hovedpersonen, som desuden forstærkes af brugen af datid. Det giver os mulighed for selv at afgøre, hvorvidt vi vil deltage eller ej, hvorved vores solidaritet med Ripley bliver et billede på vores egne mørke sider. Det gør os i stand til at identificere os med ham, idet han ikke adskiller sig synderligt fra læseren. Han konfronterer os med vores egne amoralske intuitioner og værdisæt, hvilket formentlig forklarer, hvorfor Tom Ripley, skønt han i ingen henseender indfrier de traditionelle forventninger til en klassisk helteskikkelse, har opnået en stor tilhængerskare verden over. Med sin kyniske og skodesløse brutalitet blev han ikke blot til Highsmiths mest velansete karakter⁵⁹, men ligefrem prototypen på en moderne antihelt⁶⁰. Og på trods af hans brutale og hensynsløse karakter, ønsker læseren, at han slipper ustraffet fra sine forbrydelser og bliver dermed – ubevidst – konstitueret som subjekt i *"The Talented Mr. Ripley"*.

4.0 Antiheltens tidsalder

4.1 Tom Ripley - en virkelighedstro psykopat?

Før udgivelsen af bogen ytrede Highsmith, at *"[t]he psychopath (...) is an average man living more clearly than the world permits."*⁶¹ Dette udsagn – i kombination med forfatterens interesse for klinisk psykologi – vidner om en efterstræbelse af at kreere en karakter, der, skønt opdigtet, har hold i virkeligheden. Dertil kommer, at antiheltens makabre og patologiske tanker og adfærd gentagne gange har givet læsere anledning til at tillægge ham prædikat som psykopat, hvilket leder til spørgsmålet om, hvorvidt Tom Ripley overhovedet er en troværdig afbildning af virkelighedens slags.

Overordnet set indfrier karakteren omkring tretten af tyve kriterier på Hares PCL-R-liste, der derfor kan fortælle nærmere om hans maliciøse logik og reaktioner. Tom er nemlig, som beskrevet, både løgnagtig og manipulerende, snyltende med behovstilfredsstillelse og mangler ydermere empatisk indsigt. Derudover evner han, med overfladisk charme, en høj intelligens og løgnagtige færdigheder, at

⁵⁸ Ibid.: p. 126, ll. 26

⁵⁹ *Antihelt*: Karakter uden traditionelle helteegenskaber.

⁶⁰ Doll, *"The Bizarre (...)"*

⁶¹ Waddell, 2003: p. 190

sno sig ud af enhver knibe, hvormed er desuden forbundet en vis nydelse, som udspringer af en stimulationssøgende adfærd. Endelig har Tom et overfladisk følelsesliv og er hverken bekendt med skyld eller skam, hvorfor han oftest videregiver ansvaret for sine egne – ulovlige – handlinger. Det vil sige, at karakteren har et stærkt islæt af de psykopatiske personlighedstræk, der optræder hos virkelighedens sadister, som Peter Lundin. Den firedobbelte drabsmand blev i 2001 stemplet som psykopat, eller mere præcist, 'karakterafviger', af Justitsministeriets Psykiatriske Undersøgelsesklinik. Derudover tildelte den svenske psykiater Sten Levander ham, på baggrund af en række videooptagelser, 39 af 40 point med udgangspunkt i Hares PCL-R-liste. Det betyder, at Peter Lundin viser tegn på alle kategoriseringssystemets symptomer og, med andre ord, lider af udtalt psykopati. Han blev som 19-årig kendt skyldig i drabet på sin mor og myrdede og parterede ni år senere sin samlever og hendes sønner på henholdsvis 10 og 12 år.⁶² Sten Levander udtalte desuden, at *"Peter Lundin er den reneste og klareste psykopat, [han] nogensinde har haft kendskab til."*⁶³ Med andre ord er den berygtede massemand altså rendyrket psykopat, hvilket desuden manifesteres i artiklen "Lundin brød sammen i retten", som Jyllands-Posten bragte i 2001. Heri fortæller han, at han *"...skulle have magten tilbage,"*⁶⁴ men afviser alligevel, at *"...det var hans mening at slå dem ihjel,"*⁶⁵ fordi han bare *"...prøvede (...) at styre situationen."*⁶⁶ Han tilstod altså, at han brækkede halsen på kæresten og hendes sønner, men fastslog, at det var et uheld, der burde kategoriseres som uagtsomt manddrab. Udtalelserne er næsten identiske med de forsvarstaler, Tom Ripley gennemgår i drabsøjeblikkene, hvor han indirekte hævder, at mordene var uden for hans rækkevidde, fordi han blev drevet af Dickie Greenleafs stædighed og Freddie Miles' provokation.

Det er uvist for læseren, hvilke neurologiske processer, der står bag Toms adfærd, og om disse er forstyrrede, som man må antage, at Peter Lundins er, i kraft af hans høje pointtal. Hvad enten det er tilfældet eller ej, er Toms karaktertræk utvivlsomt troværdige, idet han – som en mentalundersøgelse blandt andet konkluderede om Lundin – kan beskrives som *"...afvigende, selvcentreret og selvovervurderende samt præget af en udtalt tendens til umiddelbar behovstilfredsstillelse. Han er hertil præget af en manglende evne til at registrere eller forstå andre menneskers følelser eller behov."*⁶⁷ Disse egenskaber – eller talenter, om man vil – er altså ganske plausible og blandt drivkræfterne bag den rendyrkede psykopat Peter Lundins berygtede tredobbelte drab. Ydermere vidner Tom Ripleys reaktioner og tankemønstre tilsammen om en høj score på både facet 1, *narcissistisk interaktionsstil* og 2, *af-*

⁶² Poulsen, Henrik Day, *Sagen Lundin – forbrydelsen, opklaringen, medierne og ondskaben*, Lindhardt og Ringhof e-bog, 2016: p. 5

⁶³ Thorup, Peter, "Peter Lundins liv fra 71 til nu", www.nyheder.tv2.dk

⁶⁴ Larsen, Jesper Stein, "Lundin brød sammen i retten", www.jyllands-posten.dk: l. 15

⁶⁵ Larsen, "Lundin (...)": l. 6

⁶⁶ *ibid.*: l. 6

⁶⁷ Poulsen, 2016: p. 93

fektiv afstumpethed, på Hares PCL-R-liste. Han udviser desuden træk fra facet 3 som *parasitær livsstil* og *behov for stimulation/tilbøjelighed til at kede sig* samt et slags kontrolleret *impulsivitet*. Til sidst viser han tegn på en række kriterier fra facet 4, men eftersom det afgrænsede indblik i hans opvækst ikke afslører, hvorvidt hans tidlige liv har været præget af adfærdsproblemer og kriminalitet, er det vanskeligt at give en præcis karakteristik. I det store og hele vil Tom Ripleys score dog – uden tvivl – overgå de fem point, som majoriteten, ifølge Hare, svæver omkring. Han vil formentlig også overskride femogtyve point, som eksperter anser for værende udtryk for moderat psykopati. Det er dog vigtigt at have in mente, at sådanne personlighedsforstyrrelser breder sig over et kontinuum, hvor Peter Lundin må siges at repræsentere psykopati i sin pureste form. På den måde kan lidelsen sagtens optræde i en mildere form hos Tom, hvilket næppe er usandsynligt, hans adfærd og logik taget i betragtning. I sin bog ”Psykopater i jakkesæt” forklarer Susanne Udsen, der er konsulent med speciale i kvinders arbejdsmarkedsvilkår, desuden, at enhver psykopat har ”...sin helt egen, unikke blanding af (...) karakteristika. Nogle af dem vil måske slet ikke være til stede. Ikke alle kan have alle karakteristika lige fremherskende.”⁶⁸ Altså er det muligt at blive diagnosticeret som psykopat, uden, som Peter Lundin, at opfylde alle kriterier. Det skyldes, at den gængse skelnen mellem ’normal’ og ’unormal’ er enormt forenklet, hvor det i virkeligheden drejer sig om subtile distinktioner. Faktisk er det, som nævnt, ikke engang alle psykopater, der bryder loven, hvorved portrætteringen af Toms psykopatiske karakter sagtens kan være virkelighedstro, til trods for, at han ikke opfylder kriterier som *promiskuøs seksuel adfærd*. Det kan altså, selv om PCL-R er et redskab tilegnet eksperter, konkluderes, at Tom viser tegn på adskillige af listens symptomer, ligesom han tilsyneladende tænker i samme baner som virkelighedens arketypiske psykopat, Peter Lundin. Med fællestræk som kriminel og driftstyret adfærd, ansvarsfralæggelse og manglende empati må Tom Ripley siges at være et troværdigt billede på en moderat, hvis ikke udtalt, psykopat – og alligevel vinder han gehør hos læseren, hvilket gør ham til den ideelle antihelt.

4.2 Psykopati som fascinationsfaktor

Minghella, der i 1999 projicerede fortællingen om den psykopatiske Tom Ripley op på det store lærred, stemplede ham som ”...one of the most interesting characters in world literature.”⁶⁹ Det skyldes sandsynligvis, at forfatteren, som beskrevet, har kreeret en kynisk og morderisk karakter uden samvittighed og morale, der alligevel vækker identifikation, sympati og, ikke mindst, fascination hos læseren. ”The Talented Mr. Ripley” blev da også, som nævnt, startskuddet til en ny tendens inden for moderne litteratur, hvor hovedkarakteren var foregangseksempel på en hidtil uset antihelt – nemlig den skrup-

⁶⁸ Udsen, Susanne, *Psykopater i jakkesæt – når chefen er psykopat*, Aschehoug, 2006: p. 23, ll. 21-24

⁶⁹ Saxo.dk, ”The Talented Mr. Ripley”:

pelløse, inhumane og morderiske person, der alligevel vinder genklang hos modtageren. Sådanne karakterer er i dag fortsat genstand for almindelige menneskers omsiggribende betagelse af forestillingen om den stereotype karakterafviger⁷⁰, hvilket giver anledning til overvejelse om, hvorfor vi overhovedet fascineres af psykopater. Spørgsmålet er komplekst og kan anskues fra forskellige vinkler, fordi betagelsen opstår i spændingsfeltet mellem dragning og frastødning af personifikationen af 'det onde'. I sin bog, "Without Conscience", påpeger Hare, at denne fascination kredser om ideen om, at psykopaten – i modsætning til flertallet – ikke er begrænset af individets eller samfundets normer og værdier: "...in many cases we vicariously live out our fantasies through (...) those willing to cross over to the wrong side of the law. These 'liberated souls' often become folk heroes or role models for people too inhibited to act out their own fantasies..."⁷¹ Forestillingen om en ubegrænset, fri vilje giver os mulighed for at udleve dimensioner af vores natur, som vores egen morale og civiliserede kultur ellers forhindrer os i. Med andre ord fascineres vi af kompromisløse karakterafvigere, fordi de repræsenterer et rå og undertrykt stykke af os selv. Det kom ligeledes til udtryk, da en af Danmarks mest forhadte og berygtede mordere, Peter Lundin, gang på gang indtog avisforsiderne, mens befolkningen fulgte intenst med fra sidelinjen. På den måde er sagen et billede på vores tilbøjelighed til at udfolde vores skjulte dæmoner gennem andre, ligesom betagelsen af forbrydernes frie vilje afspejles inden for både litteratur- og filmkundskab. Eksempler på dette er den fankultur, der opstået omkring fiktive, kyniske masse-mordere som Hannibal 'The Cannibal' Lecter, Humbert Humbert og – ej at forglemme – Tom Ripley. Som psykiater Anita Gadhia-Smith udtrykker i artiklen "We Love Our Hollywood Psychopaths – But Why" (bilag 1), der blev bragt på *Elements Behavioral Health's* hjemmeside den 25. juni, 2014, giver en sådan legemliggørelse af det umenneskelige vores indre 'badness' lejlighed til frit at udfolde sig, samtids med at vi er i stand til at fraskrive os selv de undertrykte behov: "...the theater allows the expression of the unconscious 'shadow' within us. (...) Although human beings have been socialized and civilized, our deepest impulses do not completely disappear."⁷² Menneskets skyggesider er uforenelige med vores civiliserede samfund, hvor næstekærligheden hersker på niveau med lov og orden, og som forudsætter, at *over-jeget* er i kontrol. Derfor tyer vi til film og bøger i forsøg på – på forsvarlig vis – at udleve *det'ets* underbevidste drifter og samtidig undgå moralske skrupler. Det kan desuden give en forståelse for, hvorfor antihelten, Tom Ripley, fortsat lever i bedste velgående; han er ganske enkelt en inkarnation af vores eget mørke. Highsmith har nemlig, som nævnt, formået at opbygge en koldblodig, morderisk og psykopatisk karakter, der alligevel ikke afviger spor fra os. Til forskel lader han sig dog ikke tynde af moralske anfægtelser og forestillinger om ret og uret, men er i stedet styret af en fri

⁷⁰ Hare, Robert D., *Uden samvittighed: Psykopaterne blandt os og deres skræmmende, forstyrrede verden*, Dansk Psykologisk Forlag, 2016: p. 122

⁷¹ Hare, 2016: p. 150, ll. 6-8

⁷² Kane, Suzanne, "We Love Our Hollywood Psychopaths – But Why?", *elementsbehavioralhealth.com*: p. 1, ll. 19-23

vilje, eller, som Freud kalder det, lystprincippet. Todd Schirmer, der er klinisk og retsmedicinsk psykolog, forklarer derfor, at fascinationen opstår på baggrund af en slags misundelse på disse egenskaber: *"Most people experience at least occasional struggles getting what they want (...) these characters seem to have it easy. They make things happen (...) seem to always be confident and forward-looking (...) most people (...) experience at least some remorse. These characters don't."*⁷³ Karakterernes uhæmmede jagt på opfyldelsen af deres selviske behov vækker genkendelse hos os, fordi mennesket jo per natur, ifølge Freud, er styret af sine drifter og lyster. Selv om de fleste er tilpasset livets konkrete betingelser, hvorved der, som beskrevet, vil være balance mellem personlighedens tre instanser, lurer de stærke behov stadig i underbevidstheden. Tom Ripley og andre psykopatiske antihelte såvel som Peter Lundin bliver altså omdrejningspunkt for vores fascination, fordi de, med stor egocentri, indfrier de ønsker, andre undertrykker. Det betragtede Highsmith ligeledes som en væsentlig drivkraft bag kreationen af Tom Ripley, der, i det store og hele, fungerede som en spejling af hendes egen vrangside. Hun reproducerede nemlig en del af sine egne, undertrykte personlighedstræk og forstod og indlevede sig så stærkt i karakteren, at hun sommetider underskrev med navnet 'Pat H, alias Ripley'⁷⁴. En bekendt udtalte desuden, at *"She was Ripley," eller mere præcist, "...she would have liked to have been him."*⁷⁵ Med andre ord var Highsmith, såvel som læseren, fascineret af tanken om en fri vilje, der ophæver alle restriktioner og ikke påvirkes af motiver som moralitet og etik. Hun levede vikarierende gennem Tom Ripley, hvis utilstedelige adfærd antageligvis er udtryk for forfatterens knudrede følelser omkring sin barske tilværelse.⁷⁶

Forud for vores altopslugende betagelse af den frie vilje, går dog, ifølge Hare, en negligering af psykopatens morbide handlinger, idet vi prioriterer muligheden for at lade vores undertrykte skyggesider komme frem i lyset. Det illustreres – i sin ekstremitet – i kraft af Peter Lundin, der svømmer i kærlighedserklæringer fra beundrerinder, som er drevet af enten romantiske behov for ulykkelig kærlighed, risikoen, der er forbundet med at indlede forholdet, eller forestillingen om at frelse en tabt sjæl ved at kompensere for en barndom med emotionel eller fysisk misbrug.⁷⁷ Disse 'desperado-junkies'⁷⁸, som de er udnævnt af Hare, er udtryk for dybereliggende psykologiske komplekser men afspejler alligevel den almenmenneskelige idealisering af psykopatens væsen. Peter Lundins adskillige forhold er et billede på, at mange sidenhen indser, at indtrykket af figurens sjæleliv snarere beror på glorificerede formodninger end reelle holdepunkter. I hvert fald er psykopatiske personlighedstræk – skønt de vækker både

⁷³ Kane, "We Love (...)": p. 3, ll. 31-26

⁷⁴ Dawson, Jill: "Patricia Highsmith and her alter ego "The Talented Mr Ripley", heraldscotland.com

⁷⁵ Dawson, "Patricia Highsmith (...)"

⁷⁶ Schenkar, 2010: p. 149

⁷⁷ Hare, 2016: p. 210-212

⁷⁸ Hare, 2016: p. 210

fascination og, ifølge Schirmer, misundelse – ikke per se eftertragtede, hvilket ligeledes fremgår af bilag 1: *“It is important to emphasize that most of the traits of a psychopath are not something people aspire to (...) irresponsibility, impulsivity, a parasitic lifestyle and criminal versatility are generally negative.”*⁷⁹ Altså må psykopaten i højere grad have symbolsk værdi for den enkelte, i form af en fri vilje, der muliggør det civiliserede menneskes imødekommelse af sine mørke sider. Det er desuden, hvad Patricia Highsmith formåede – og antageligvis havde til hensigt – at demonstrere gennem skabelsen af sin berømte og berygtede antihelt; alle har en indre psykopat som 'Pat H, alias Ripley'.

5.0 Konklusion

Det er ikke uden grund, at psykopatibegrebet fremkalder billeder på nethinden af hæmningsløse og morderiske antihelte som Tom Ripley fra Patricia Highsmiths ”The Talented Mr. Ripley”. Han opfylder nemlig en række af de kriterier, der forekommer på Robert Hares anerkendte PCL-R-liste. Med høj intelligens, en charmant fremtræden og et overfladisk følelsesliv er han i stand til ubesværet at manipulere og bedrage, for derefter at fraskrive sig ethvert ansvar for sine gerninger. Udviklingen af disse psykopatiske personlighedstræk kan forklares med teorier om risikofaktorer i spillet mellem arv og miljø, idet hans opvækst var præget af omsorgssvigt og tilknytningsforstyrrelser, der har afstedkommet et åbenlyst misforhold i psyken. Af samme årsag er han drevet af sine ustyrlige materialistiske behov, hvilket tilsammen skaber et billede af en udpræget psykopat, der har adskillige fællestræk med den officielt udråbte 'karakterafviger', Peter Lundin. Alligevel evner Highsmith at vække læserens sympati for Tom, hvilket gør ham til en eksemplarisk antihelt, der vækker fascination verden over. Betagelsen af sådanne psykopatiske karakterer sker, ifølge Hare, som følge af en idealisering af den legemliggjorte ondskab, ligesom Todd Schirmer anser dragningen som et udtryk for misundelse på den frie vilje. På den måde afspejler psykopaten det civiliserede menneskes egen skyggeside, hvilket Highsmith illustrerede gennem skabelsen af Tom Ripley, der er et billede på, hvordan vi alle besidder et sæt af psykopatens kløer, præcis ligesom 'Pat H, alias Ripley'.

⁷⁹ Kane, ”We Love (...)”: p. 3, ll. 1-4

6.0 Kilder og litteratur

Abrahamowitz, Finn: *Psykiatrien i dag*. 1. udg., Lindhardt og Ringhof e-bog, 2016.

Andersen, Svend Aage m.fl.: *Hjerne & psykiatri i professionel praksis*. 1. udg. Systime, 2012.

Dawson, Jill: "Patricia Highsmith and her alter ego The Talented Mr Ripley", heraldscotland.com (besøgt d. 23.11.2017):
www.heraldscotland.com/news/14522445.Patricia_Highsmith_and_her_alter_ego_The_Talented_Mr_Ripley/.

Dietz, Malene m.fl.: *Tjek på teksten – teori og metode*. 1. udg. Gyldendal, 2004.

Doll, Jen: "The Bizarre True Story Behind "The Talented Mr. Ripley"", mentalfloss.atavist.com (besøgt d. 21.11.2017): www.mentalfloss.atavist.com/the-bizarre-true-story-behind-the-talented-mr-ripley.

Hare, Robert D.: *Uden samvittighed: Psykopaterne iblandt os og deres skræmmende, forstyrrede verden*. Overs. af Jacob Giese. 1. udg. Dansk Psykologisk Forlag, 2016.

Hare, Robert D.: *Without Conscience*, The Guilford Press e-bog, 1999.

Highsmith, Patricia.: *The Talented Mr. Ripley*. Vintage, 1999.

Imdb.com: "The Talented Mr. Ripley (1999)" (besøgt d. 19.11.2017):
<http://www.imdb.com/title/tt0134119/>

Jerlang, Esben m.fl.: *Udviklingspsykologiske teorier*, 4. udg. Hans Reitzels Forlag, 2008.

Kane, Suzanne: "We Love Our Hollywood Psychopaths – But Why?", elementsbehavioralhealth.com (besøgt d. 18.11.2017): <https://www.elementsbehavioralhealth.com/news-and-research/we-love-our-hollywood-psychopaths-but-why/>.

Kreis, Mette K. F. m.fl.: *Psykopati*. 1. udg. Hans Reitzels Forlag, 2016

Larsen, Jesper Stein: "Lundin brød sammen i retten", jyllands-posten.dk (besøgt d. 22.11.2017): jyllands-posten.dk/indland/ECE3311648/Lundin-brød-sammen-i-retten/.

Ordbogen.com: "psykopat" (besøgt d. 18.11.2017):
<http://www.ordbogen.com/opslag.php?word=psykopat&dict=auto#pndo>

Poulsen, Henrik Day: *Sagen Lundin – forbrydelsen, opklaringen, medierne og ondskaben*. 1. udg. Lindhardt og Ringhof e-bog, 2016.

Saxo.dk: "The Talented Mr. Ripley" (besøgt d. 20.11.2017): www.saxo.com/dk/the-talented-mr-ripley_patricia-highsmith_paperback_9780393332148.

Schenkar, Joan: *The Talented Miss Highsmith: The Secret Life and Serious Art of Patricia Highsmith*. St. Martin's Press e-bog, 2010.

Thorup, Peter: "Peter Lundins liv fra '71 til nu", nyheder.tv2.dk (besøgt d. 22.11.2017): www.nyheder.tv2.dk/nyheder/article.php/peter-lundins-liv-fra-71-til-nu.

Udsen, Susanne: *Psykopater i jakkesæt – når chefen er psykopat*, 1. udg. Aschehoug, 2006.

Waddell, Terrie: *Cultural Expressions of Evil and Wickedness: Wrath, Sex, Crime*. Rodopi e-bog, 2003.

WE LOVE OUR HOLLYWOOD PSYCHOPATHS – BUT WHY?

By Suzanne Kane posted on June 25, 2014 in News and Research

5

Why have psychopathic killers become TV's darlings? From NBC's "Hannibal" to Showtime's "Dexter" and now "Fargo" on FX, network and cable producers have been luring legions of viewers over to the dark side.

10 Could it be that they possess character traits we identify with or even admire? Not that we aspire to be psychopaths or act out fleeting malevolent thoughts, but there must be something to account for how mesmerizing and compelling these characters are and how they continue to appeal to movie and TV audiences.

15 Dr. Anita Gadhia-Smith, a Washington, D.C., psychiatrist, notes that since the beginning of time, humans have struggled with their good and evil sides.

"While we are all quick to own the good, it is often very difficult to own our darker sides," Dr. Gadhia-Smith said. "Psychopaths in film are fascinating to many people because theater allows the
20 expression of the unconscious 'shadow' within us. We all have aspects of our inner and unconscious life that are repressed, for example, the feeling of murderous rage or inappropriate sexual behavior. Although human beings have been socialized and civilized, our deepest impulses do not completely disappear."

During childhood, most of us are taught how to behave — what is acceptable and what is not. Just because we don't act out does not mean that any of us are incapable of regressing if our defenses are stripped or unwrapped, and our values, judgment and self-control are impaired, said Dr. Gadhia-Smith, adding that this fact is exemplified by the high percentage of incarcerated violent criminal
5 offenders who were under the influence of drugs or alcohol at the time of their crimes.

“Substances are one way that people can lose their judgment and self-control and temporarily release some of the deeper impulses,” she said.

10 It has been less than 10,000 years since our ancient ancestors were, in fact, savages and cannibals. There are some tribal communities in the world in which “savage” practices are still the norm. But while most of the world is out of survival mode, we still have the capacity to return to those roots, experts say.

15 **Bad Guys Have a Good Side?**

The scary thing is that people oftentimes find themselves rooting for these beasts. Todd Schirmer, PhD, clinical and forensic psychologist, said psychopaths display personality traits that viewers may find appealing, such as:

20

- **Superficial charm:** People can be introverted or extroverted, or more likely, somewhere in the middle. Someone who is high in psychopathic traits is likely to be more toward the extroverted side of things, but in a shallow way. They may be charming — not because they are outgoing and warm — but because it is a way to get what they want. They use their
25 charm to control the interaction.

- **High self-esteem:** We want to feel good about ourselves and our accomplishments. But most of us are fairly realistic about this. A psychopath views himself in a more grandiose way. That is, he may distort reality to present himself as much more successful, much more influential, or much more powerful than he is.

30

- **Lack of remorse:** Most people experience remorse when they have done something wrong. They feel bad for people they have hurt, experience shame and may ruminate about their behavior. A person who is high in psychopathic traits is likely to not care too much about the bad things he or she has done (and in many cases, there are a lot of bad things). They are focused primarily on themselves and may blame others for their failings.

“It is important to emphasize that most of the traits of a psychopath are not something people aspire to,” Schirmer said. “Traits such as irresponsibility, impulsivity, a parasitic lifestyle and criminal versatility are generally negative. So in any discussion of psychopathy, we should keep that in
5 mind.

“These are people who in many cases commit repeated criminal acts: they lie, manipulate and take advantage of others, and they add very little positive to society.”

10 But aren’t there certain characteristics of anti-heroes that are, well, fascinating, that we find it hard to turn away from, drawn like a moth to a flame?

“In the cases of Gregory House and Gordon Gekko, both are charming men (if superficially so) who have very high self-esteem. They are able to get what they want by talking others into it, by overtly
15 manipulating others, or by other devious means, and they don’t feel bad about it. They often have to do bad things to achieve their desired outcome. They are able to move on to the next thing without as much as a second thought. They have both achieved a great deal of success and do not hesitate to let others know about it.”

20 Schirmer finds House a particularly interesting case in that the character is a doctor.

“Normally, we view doctors as healers who are empathic,” Schirmer said. “However, in his case, he often appears to view the patient not as a person but as a problem to be solved. And he does not hesitate to manipulate his staff, colleagues and patients to solve that problem. He does not appear to
25 have much in the way of emotions and is quite irresponsible and impulsive.”

Why, then, do people aspire to some of these traits? Schirmer says the answer to this question is complex.

30 “I think these characters are appealing because they are so different from most people’s experiences,” he said. “Most people experience at least occasional struggles getting what they want out of the world, but these characters seem to have it easy. They make things happen and get things done, regardless of the means. Most people experience at least occasional self-doubt, but these characters do not. They seem to always be confident and forward-looking. And when most people

have done something wrong, or have made a bad decision, they experience at least some remorse. These characters don't."

Schirmer observes that in popular culture, psychopaths are portrayed in one of two ways: either the
5 cold-blooded killer (e.g. Hannibal Lecter) or the high-powered, high-status professional (e.g. Gregory House or Gordon Gekko). And you've got Sharon Stone's character from "Basic Instinct" to bring women into the picture.

Getting Their Due

10

What about a sense of relief or satisfaction in seeing psychopaths get their comeuppance? Do we keep watching, waiting for this to occur? According to Schirmer, there is an element of relief in seeing the bad guy get nailed. But in most of the portrayals of psychopaths, that justice or comeuppance "is often a long time in waiting, or sometimes doesn't come at all."

15

Adding to our fascination with psychopaths is envy — a psychopath gets to act in the moment, a personality trait that could get the rest of us in a lot of trouble if taken to the same extreme.

"Many people go through the world in a constantly introspective state, questioning their decisions
20 and experiencing a great deal of anxiety about what is happening," Schirmer said. "These characters are the opposite. They live in the moment, regardless of consequences. If bad things happen as a result of their decisions, they figure out what to do then, rather than trying to anticipate those bad things ahead of time."

25 Other traits that are interesting to look at in this context include a parasitic lifestyle and promiscuous sexual behavior, Schirmer said. These could be compelling to viewers because they might think, "What would life be like if I could just mooch off of others and never be personally responsible," or "What would life be like if I didn't care who I had sex with and didn't ever commit to anybody?" Not many people view these as positive traits, he said, but perhaps they might
30 fantasize about behaving in such a way.

Dr. Gadhia-Smith sees the positive traits of psychopaths as focus, control, purpose, creativity and being in the now.

“Many of us strive to possess these qualities within ourselves in modern society in order to advance,” she said. “Thus, we may be using the exact traits that we witness in TV psychopaths in our own lives, but sublimated in a positive direction. Most of us try to behave, most of the time.

5 “When we see our unconscious wishes acted out in theater, we experience a release of uncomfortable feelings, without ever having to do anything destructive. In theater, we also have the opportunity to experience the pain and fear, as well as a positive resolution. We all want things to be well in the end, and in film, this is often the case.”

10 Within the Elements Behavioral Health family, Korina Jochim, program director at Malibu Vista, offers her observations about psychopathic characters.

“I think these characters are so intriguing to us because there’s really so little we know about psychopathy. We tend to want to distance ourselves and so we create these characters that represent
15 the Jungian ‘shadow’ side of humanity, which to some degree lives inside us all.

“We live vicariously through these characters because they live out these shadow longings, which most of us won’t and shouldn’t allow ourselves to do.”

20 Jochim adds that psychopaths rarely enter therapy willingly or outside the prison setting, but says it’s certainly not unheard of.

“What I encounter more, because I treat women,” she said, “are women who are severely emotionally impacted (breakdowns, suicide attempts, etc.) from romantic relationships with
25 psychopaths or pathological narcissists (abusive and/or criminal partners).”

Perhaps most telling is Jochim’s final comment.

“I also believe that fundamentally, we use these characters to create an honest dialogue with ourselves, with our libidinal ‘id’ nature. There are many things society frowns upon discussing,
30 which are routinely discussed in therapy. These characters are a mouthpiece for this part of our nature. For a society to be healthy, there needs to be dialogue about the unspeakable — or as we say in the field of psychology, ‘what gets repressed gets expressed’ somewhere else.”

So, is there a little bit of the psychopath in you?